

Н. Б. Демчишак,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

N. Demchyshak,
candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of department of finance,
monetary circulation and credit, Ivan Franko National University of L'viv

METHODOLOGICAL AND INSTITUTIONAL PRINCIPLES OF THE FINANCIAL REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE

У статті розкрито сутність теорій інституціоналізму та їхню роль у сучасній економіці. З'ясовано економічний зміст фінансового регулювання інноваційної діяльності. Обґрунтовано методологічні засади фінансового регулювання, принципи його реалізації, наукові підходи до формування сучасної системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні. Виділено принципи фінансового регулювання: наукової обґрунтованості, національного самовираження, нормативно-правової урегульованості, комплексності, стратегічної орієнтації, інституційного характеру регулювання, пріоритетності, узгодженості й гнучкості, результативності, доцільності, захисту національних інтересів. Розглянуто інституційні основи фінансового регулювання, виокремлено формалізовані та неформалізовані інститути. Як формалізовані інститути фінансового регулювання інноваційних процесів в Україні розглянуто нормативно-правову базу у цій сфері, органи державної влади і управління, з-поміж неформалізованих інститутів — інноваційну культуру, психологію, традиції в країні.

In the article essence of theories of institutionalism and its role in a modern economy are exposed. Economic maintenance of the financial regulation of innovative activity is found out. Methodological principles of the financial regulation, principles of its realization, scientific approaches to forming of the modern system of the financial regulation of innovative activity in Ukraine are reasonable. Principles of the financial regulation are distinguished: scientific validity, national self-expression, normatively-legal regulation, complexity, strategic orientation, institutional character of adjusting, priority, co-ordination and flexibility, effectiveness, expediency, defence of national interests. Institutional bases of the financial regulation are considered, the formalized and unformalized institutes are distinguished. As the formalized institutes of the financial regulation of innovative processes in Ukraine normatively-legal base in this sphere, public and management authorities, and among the unformalized institutes — innovative culture, psychology, traditions in a country are considered.

Ключові слова: фінансове регулювання, інноваційна діяльність, формалізовані інститути, неформалізовані інститути, методологія організації фінансового регулювання.

Key words: financial regulation, innovative activity, formalized institutes, unformalized institutes, methodology of the financial regulation organization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Формування парадигми економічної політики України у період активізації євроінтеграційних процесів й

одночасного загострення політичних конфліктів та зовнішньої агресії потребує врахування у ній необхідності побудови інноваційної моделі національної економіки

на основі оптимізації механізмів державного стимулювання й підтримки. Тому удосконалення системи фінансового регулювання інноваційної діяльності актуалізує потребу поглиблення методологічних основ її організації та удосконалення інституційних аспектів функціонування у сучасних умовах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Роль інститутів у фінансовому регулюванні інноваційної активності та його методологічні засади в цілому вивчали такі українські та іноземні вчені, як: Б'юкенен Дж., Масгрейв Р., Веблен Т., Данько М., Алимов О., Даниленко А., Трегобчук В., Кокурин Д., Кривак А., Манцуров І., Нонака І., Такеучи Х., Тарушкин А. та ін. Попри це складність забезпечення позитивної динаміки інновацій, прорахунки у державній політиці та методологічні помилки у процесі прийняття важливих рішень на загальнодержавному та регіональному рівнях зумовлюють подальшу актуальність порушених проблем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — поглиблення методологічних засад організації фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні та обґрунтування інституційних аспектів його реалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансове регулювання інноваційної діяльності, на наш погляд, — це узгоджений комплексний вплив держави на функціонування національної інноваційної системи, обумовлений інноваційним потенціалом та рівнем інноваційної безпеки в країні, спрямований на зміцнення конкурентоспроможності та утвердження інноваційної моделі сталого соціально-економічного розвитку. Враховуючи те, що фінансове регулювання розглядається з позицій державного регулювання, необхідно зазначити, що напрями останнього безпосередньо визначаються у законодавстві. Так, державне регулювання у сфері інноваційної діяльності в Україні здійснюється шляхом [5]: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм, створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності та ін.

При цьому фінансове регулювання відповідно до пропонованого його тлумачення повинно здійснюватись з урахуванням певних принципів й інституційних основ, що є підґрунтям забезпечення ефективної його реалізації, а також наукових підходів до формування сучасної системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні. Усе зазначене в комплексі і формує методологічні основи організації цієї системи, що розглянемо детальніше.

Так, аналіз організації функціонування органів регулювання у сфері інноваційної діяльності, в цілому дає змогу стверджувати про відсутність системного характеру як на рівні формування нормативно-правової бази, так і діяльності безпосередньо інсти-

тутів регулювання, зокрема в частині використання фінансових інструментів. Тому методологічні підходи до формування системи фінансового регулювання інноваційних процесів в Україні потребують удосконалення. Перш за все, необхідно обґрунтувати принципи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні, а уже на основі них повинні формуватись інституційні основи його здійснення, зокрема розробляти нормативно-правову базу, а також організуватись діяльність інститутів регулювання. При цьому під принципами розуміємо норми і правила, які мають бути в основі фінансового регулювання у зазначеній сфері.

Відтак, вважаємо, що фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні має здійснюватись на основі таких принципів:

- науковості обґрунтованості — передбачає врахування об'єктивних економічних законів, соціально-економічних та політичних особливостей;

- національного самовираження — у процесі фінансового регулювання повинні враховуватись особливості функціонування національної інноваційної системи в державі, інноваційна культура, особливості інноваційного мислення;

- нормативно-правової врегульованості, який полягає у регламентації застосування інструментів фінансового регулювання, чіткості процедур їх застосування, що потребує сформованості законодавчої бази та її перманентного удосконалення з урахуванням вимог часу;

- комплексності — фінансове регулювання має реалізовуватись шляхом комплексного застосування інструментів бюджетного та податкового регулювання з метою досягнення максимальної ефективності впливу на інноваційні процеси;

- стратегічної орієнтації — діяльність держави з фінансового регулювання інноваційної активності повинна здійснюватись у відповідності до національної стратегії соціально-економічного розвитку країни з урахуванням аспектів забезпечення сталості останнього на основі інноваційної моделі;

- інституційного характеру регулювання — важливо, щоб останнє відбувалося з урахуванням ключової ролі інститутів, зокрема органів державної влади і управління у процесі регулювання;

- пріоритетності — у процесі фінансового регулювання мають бути чіткі акценти на ті чи інші аспекти інноваційної діяльності, у відповідності до потреб суспільства та поточних вимог ділового життя в країні;

- узгодженості й гнучкості — інструменти регулювання можуть бути ефективними лише за умов кореляції їх застосування із економічними процесами в державі, наявності гнучкого механізму їхньої дії;

- результативності — перспективи застосування інструментів фінансового регулювання повинні співставляти з очікуваними результатами із відповідними висновками щодо їх використання;

- доцільності — потенціал фінансового регулювання повинен задіюватись лише у випадку необхідності у цьому з метою, зокрема, обмеження негатив-

ного впливу на конкурентні засади розвитку економіки;

— захисту національних інтересів — передбачає врахування аспектів інноваційної безпеки держави у глобалізованому економічному просторі під час виходу тих чи інших фінансових інструментів.

Необхідність поглибленого аналізу інституційних основ фінансового регулювання інноваційної діяльності зумовлена формуванням у межах економічних системи кожної країни самобутньої національної інноваційної системи. Враховуючи специфіку власне національного аспекту доцільно розглядати не лише вплив на інноваційні процеси нормативної бази, законодавства, системи права, але й національних звичаїв, традицій, інноваційної культури, історичного досвіду у сфері реалізації інновацій тощо.

Зазначимо, що поняття "інституціоналізм" (англ. institutionalism від лат. institutio — звичай, напрям, вказівка) був використаний У. Гамільтоном для позначення системи поглядів на суспільство й економіку, в основі якої лежить "інститут" [12, с. 8]. Поняття "інститут" є основою інституціональної концепції, однак вченими-економістами було запозичене з соціальних наук [1].

Загалом погляди на теорію інституціоналізму є достатньо неоднозначні й суперечливі. По-суті перші ґрунтовні положення цієї теорії були викладені у праці Т. Веблена "Теорія дозвільного класу: економічне дослідження інституцій" у 1899 р., в якій було наведено таку дефініцію: "Інститути — це, по суті, поширений спосіб мислення, який стосується окремих відносин між суспільством і особистістю, а також окремих функцій, які вони виконують; звичний спосіб мислення людей, який має тривати невизначено довго; і система життя суспільства, яка... може з психологічного боку бути охарактеризована у загальних рисах як превалююча духовна позиція або поширене уявлення про спосіб життя в суспільстві" [2, с. 201—202]. При цьому науковець стверджував, що за своєю природою інститути є консервативними утвореннями, факторами соціальної психологічної інертності, однак зміна способу мислення як рушійної сили інституціональних змін може бути спричинена еволюцією самих інститутів [2, с. 201—202]. Тобто соціальні інститути є не лише результатом процесу відбору та пристосування, а й формою існування суспільства, будучи водночас результатом минулих процесів, відтак не відображають сучасність.

Також Дж. Гелбрейт та У. Мітчел, вважали, що трансформації, зокрема економічної сфери пов'язані із розвитком технологічних структур [15, 14]. А згідно положень нормативної інституціональної теорії Дж. Марча та Дж. Олсена інститути є результатом завжди соціальних конструкцій, а інституціональні зміни засновані на нормах і цінностях у суспільстві. При цьому еволюційні зміни інститутів відбуваються за рахунок поступової модернізації організаційної структури. Тобто, інститути, хоча і обумовлюються системою правил не є повністю статичними, і не можуть бути зміненими довільно [13].

Новий інституціоналізм був започаткована Д. Норттом, який тлумачив інститути як "правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, які структурують взаємодії, що повторюються, між людьми" [10, с. 73]. У ґрунтовній праці "Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки" у 1990 р. вчений трактував інститути як "правила гри в суспільстві... будь-які види обмежень, придумані для спрямування людської взаємодії", зазначаючи, що вони "зменшують невизначеність за допомогою структурування повсякденного життя..." [11, с. 11—12]. Норт Д. також вважав також, що надто різкі зміни є неможливими, бо існують такі інститути, як звичаї, традиції у кожній державі, вплинути на які значно важче, тобто вчений розглядав інститути, які за своєю суттю є неформалізовані.

Також у контексті нового інституціоналізму розвивались підходи, згідно з якими одними із основних інститутів розглядалося законодавче регулювання. Тобто інститути є не спонтанно сформованими системами з певною формою інституціональної організації, а результатом прийняття правових актів.

Представники соціологічного інституціоналізму (Ф. Селзнік, Р. Фрідленд, Б. Пітерс), проводячи аналіз соціальних перетворень, використовували якісні критерії, зокрема продуктивності, підвищення конкурентоспроможності та інші [17]. Характерною особливістю теорій неоінституціоналізму є розгляд організацій та інститутів як таких, оформлення і функціонування яких значною мірою залежить від інституціонального середовища, відтак, інституціональні зміни відбуваються як результат взаємодії середовища й інститутів [16]. Під інститутами розуміються в тому числі органи державної влади й законодавство в певній країні, тобто формалізовані інститути.

У вітчизняній науці під інститутом розуміють закріплену (формально або неформально) окрему норму, а також сукупність таких норм в певному секторі, і організації чи установи ("фінансові інститути", "інститути державного управління") [4, с. 16]. Вітчизняні науковці перевагою інституціональної концепції вважають те, що економічні процеси пояснюються не тільки економічними, але і соціально-політичними, правовими, соціально-психологічними, етичними умовами життя, а також звичаями, традиціями й звичками, що існують як в житті окремої людини, так і суспільства в цілому [3, с. 192]. Також окремі вчені стверджують про сукупність різнорівневих інститутів, що розглядається як інституційна матриця формальних правил і неформальних обмежень [8, с. 26]. Інші вважають, що інституціональне середовище потрібно вивчати в контексті систем відносин "економіка-політика", "економіка-право", "економіка-мораль", "економіка-ідеологія", "економіка-культура", бо у кожній з перелічених систем відносин функціонують власні інструменти, при чому як формальні, так і неформальні, що на загал і формують інституціональне середовище конкретного соціуму [7].

Зауважимо, що як неформалізовані інститути, вплив яких на ефективність регулювання інновацій-

них процесів є суттєвим, іноземні вчені також розглядають [9]: престижність інноваційної діяльності; відношення до національних інновацій у порівнянні із інноваціями з-за кордону; можливості поширення інформації стосовно винаходів від винахідників до підприємців.

Отже, інституційні основи фінансового регулювання інноваційної діяльності складають формалізовані та неформалізовані інститути. Доцільно розглянути при цьому характер впливу й особливості безпосередньої дії цих інститутів у процесі здійснення фінансового регулювання.

На наш погляд, формалізовані інститути є безпосередньою складовою системи фінансового регулювання інноваційних процесів. Це обґрунтовується тим, що нормативно-правова база та безпосередньо інститути регулювання є основою регулюючого впливу на національну інноваційну систему. Адже використання інструментів фінансового регулювання відбувається у строгій відповідності до передбачених законодавством правил та процедур, визначеного порядку їх застосування. У свою чергу інститути регулювання (конкретні органи влади і управління), дотримуючись положень чинного законодавства та в межах покладених на них завдань і функцій реалізують регулюючий вплив використовуючи відповідні інструменти фінансового регулювання у своїй роботі.

Як формалізовані інститути фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні будемо розглядати:

- законодавство України та нормативно-правова база в цілому у цій сфері;

- інститути регулювання, тобто органи державної влади і управління, які тою чи іншою мірою впливають на інноваційні процеси та їхнє фінансове регулювання.

Інститутами регулювання інноваційної діяльності в Україні є органи державної влади і управління різних рівнів, зокрема: Міністерство освіти і науки України (центральний орган з 2014 р.); Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Міністерство фінансів України; Міністерство інфраструктури України; Державна служба інтелектуальної власності України; Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів; Офіс підтримки і супроводу інвестицій (утворений у 2016 р.) та інші.

Зауважимо, що законодавство та нормативно-правова база в цілому, як складова формалізованих інститутів фінансового регулювання інноваційної діяльності упродовж останніх двох десятиліть в Україні динамічно змінювались. Ключовою проблемою нормативно-правових актів було те, що кожен з них визначав діяльність певної частини учасників інноваційного процесу, однак не було належної узгодженості в їхній діяльності.

Також аналіз методологічних основ дає змогу сформулювати такі наукові підходи до формування сучасної системи фінансового регулювання в Україні у частині зміцнення інституційних її засад (функціонування формалізованих інститутів):

- необхідно виробити цілісну стратегію фінансового регулювання інноваційної діяльності з визначенням її місця у загальній стратегії соціально-економічного розвитку держави;

- завершити формування стабільної нормативно-правової бази, узгодженої із світовими нормами права та, зокрема, європейським законодавством, зважаючи на обраний Україною вектор інтеграції;

- сформувати цілісну систему інститутів регулювання, чітко визначити роль, завдання та функції окремих органів у ній;

- забезпечити процес координації дій та механізми комплексного впливу інститутів регулювання у межах законодавчо встановлених повноважень на національну інноваційну систему.

Вважаємо за доцільне розглянути детальніше неформалізовані інститути фінансового регулювання інноваційних процесів в Україні, яким у вітчизняних наукових дослідженнях приділено однозначно недостатню увагу:

- рівень національної самовизначеності й підтримки інновацій як основи розвитку;

- інноваційна культура, психологія, інноваційне мислення;

- історичний досвід, традиції організації інноваційної діяльності;

- можливості поширення інформації у суспільстві та рівень користування благами науково-технічного прогресу тощо.

Так, рівень національної самовизначеності впливає на підтримку інноваційних процесів, зокрема інновацій, які реалізують силами вітчизняних науковців та загалом в межах національної держави.

Інноваційна культура є достатньо суб'єктивним, однак важливим у контексті розглядуваних проблем. Свідченням цього є і той факт, що у структурі Міністерства освіти і науки, як центрального органу у сфері інновацій, функціонує Департамент інновацій та трансферу технологій, з-поміж завдань якого — організація проведення публічних заходів з популяризації інноваційної діяльності та розвитку інноваційної культури в суспільстві. Інноваційна культура як систему цінностей, норм, знань і навичок, мотивів інноваційної діяльності поєднує інноваційне підприємництво і культуру в єдине ціле, є основою інноваційного мислення, а оскільки мотивація до інноваційної діяльності в умовах ринкової економічної системи базується на певних судженнях про економічну доцільність інновацій, визначенні мети, оцінюванні майбутніх результатів, обранні засобів, інноваційна культура є важливим чинником творчої, суспільно корисної спрямованості інноваційного мислення, котре як одна з форм підприємницького мислення орієнтоване в першу чергу на комерційно ефективне здійснення нововведень [6, с. 61].

Зауважимо, що у кожен конкретний період інноваційна культура є результатом накопиченого історичного досвіду, сформованих традицій використання фінансових інструментів для регулювання інноваційної діяльності та в цілому впливу на функціонування національної інноваційної системи. Водночас інноваційна культура й психологія не є консер-

вативною, вона перманентно трансформується, однак не у коротко чи середньостроковому періоді, водночас еволюціонує й інноваційне мислення, що потрібно враховувати у процесі регулювання й виходу відповідних інструментів.

У свою чергу, активність користування населенням результатами новітніх розробок й поширення про них інформації формує певне ставлення у суспільстві до інновацій, таким чином визначаючи політику держави й формування системи регулювання в Україні зокрема.

Водночас неформалізовані інститути, на відміну від формалізованих, вважаємо, не є частиною системи фінансового регулювання, однак, також формують інституційні основи його здійснення. Роль неформалізованих інститутів доцільно розглядати саме у контексті інституційних основ фінансового регулювання, а не у складі безпосередньо системи фінансового регулювання, як у випадку із формалізованими, зважаючи на наступне:

- формування неформалізованих інститутів відбувається упродовж тривалого часу, а їхні основи закладаються по-суті історично;

- суб'єктивний характер та складність оцінки впливу;

- неможливість досягнення результату у коротко- чи середньостроковому періоді, на відміну від формалізованих.

При цьому, якщо формалізовані інститути прямо впливають на інноваційну діяльність, то між функціонування національної інноваційної системи й дією неформалізованих інститутів є більш взаємообумовлена взаємодія. Це пояснюється тим, що, якщо вплив органів державного регулювання й необхідність дотримання законодавства мають імперативний характер, то скажімо інноваційна культура та інші чинники впливають на інноваційні процеси, а з іншого боку, ці процеси визначають особливості інноваційної культури тощо. Водночас в Україні доцільно зважати на те, що формалізовані й неформалізовані інститути у кожному суспільстві мають специфічний характер взаємодії, однак зв'язок між ними у будь-якому випадку є тісним.

Також, на нашу думку, враховуючи зазначене під час організації функціонування системи фінансового регулювання з метою забезпечення максимального позитивного ефекту її впливу на національну інноваційну систему, неможна абстрагуватись від ролі неформалізованих інститутів. Не зважаючи на складність оцінки впливу неформалізованих інститутів порівняно із формалізованими, що є частиною системи фінансового регулювання, на потенційний ефект від такого впливу необхідно зважати. Зокрема, аналізуючи ймовірні результати від застосування певних фінансових інструментів доцільно прогнозувати їхній вплив на неформалізовані інститути, а також зворотній контекст — як неформалізовані інститути впливатимуть на успіхи у використанні інструментів регулювання.

Відтак, формування інноваційної моделі стало соціально-економічного розвитку в Україні, на наш погляд, має бути спрямоване на досягнення ста-

лості у всіх аспектах такого розвитку, зокрема соціальної, економічної і культурної сферах. Національна ідентичність у цьому контексті створює ґрунтовну конкурентну перевагу країни у глобальних змаганнях, ключовим чинником успіху в яких власне є інноваційність. Тому врахування впливу неформалізованих інститутів в умовах формування модерного суспільства в Україні зумовлює необхідність створити дієву систему фінансового регулювання на основі накопичених історичних здобутків, сформованих традицій у сфері інновацій.

Наукові підходи до удосконалення інституційних основ фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні в частині інтенсифікації використання регулюючого потенціалу неформалізованих інститутів, на наш погляд, повинні передбачати наступне:

- інтеграція регіонів й їхнього інноваційного потенціалу у єдину інноваційну систему з національною самобутністю й чіткою визначеністю пріоритетів розвитку;

- формування суспільної думки щодо безальтернативності побудови в Україні інноваційної моделі соціально-економічного розвитку, позитивного іміджу інновацій у громадян;

- проведення заходи з популяризації наукової та винахідницької діяльності серед молодих учених тощо, виховання у молоді творчого мислення та позитивного ставлення до інновацій;

- сприяння поширенню інформації у суспільстві щодо використання інновацій, появи найсучасніших розробок, які можуть полегшити побут тощо;

- удосконалення нормативно-правової бази у напрямі регламентації механізмів впливу на неформалізовані інститути;

- вивчення іноземного досвіду з проблем дослідження впливу інноваційної культури, інноваційного мислення громадян на успішність регулювання інноваційної діяльності в країні;

- використання особливостей національної культури, психології й традицій, шляхом їхньої трансформації в конкурентні переваги України у процесі євроінтеграції.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Отже, удосконалення інституційних основ фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні повинно здійснюватись на основі гармонізації використання формалізованих та неформалізованих інститутів. У процесі побудови системи фінансового регулювання важливо одночасно формувати відповідну їй інноваційну культуру та мислення у суспільстві. Ефективне функціонування системи в частині дії формалізованих інститутів тісно корелюється із впливом неформалізованих. Таким чином, розгляд методологічних засад фінансового регулювання у такому контексті та з урахуванням окреслених вище принципів сприятиме виробленню комплексної стратегії фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Реалізація сформульованих підходів повинна дати змогу досягти максимального ефекту від фун-

кціонування системи фінансового регулювання, зокрема, нормативно-правового забезпечення та інститутів регулювання на основі їхньої оптимізації, чіткої взаємоузгодженості завдань у контексті врахування євроінтеграційних перспектив України із своєчасним внесенням обґрунтованих коректив у цей процес.

Література:

1. Б'юкенен Дж.М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави / Дж.М. Б'юкенен, Р.А. Масгрейв / Пер. з англ. — К.: КМ Академія, 2004. — 175 с.
2. Веблен Т. Теорія праздного класу / Т.Веблен. — М.: Прогресс, 1984. — 367 с.
3. Данько М. Теоретико-методологічний аспект визначення трансакційних витрат / М.Т. Данько // Економічна теорія. — 2007. — № 1. — С. 36—46.
4. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія / [О.М. Алімов, А.І. Даниленко, В.М. Трегубчук та ін.]. — К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. — 540 с.
5. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 р. № 40-IV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40>.
6. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность: монография / Д.И. Кокурин. — М.: Экзамен, 2001. — 576 с.
7. Кривак А.П. Институціональні аспекти визначення та реалізації секторальних пріоритетів національної економіки / А.П. Кривак [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=162>.
8. Манцуров І.Г. Институційне планування в системі державного регулювання економіки: монографія / І.Г. Манцуров. — К.: НДЕІ, 2011. — 655 с.
9. Нонака І. Компанія — создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / И. Нонака, Х. Такеучи / Пер. с англ. — М.: ЗАО "Олимп — Бизнес", 2003. — 384 с.
10. Норт Д. Институти и экономический рост: историческое введение / Д. Норт // THESIS. — 1993. — Вып. 2. — С. 69—90.
11. Норт Д. Институції, институційна зміна та функціонування економіки: пер. з англ. / Д. Норт / Пер. з англ. під ред. І. Дзюби. — К.: Основи, 2000. — 198 с.
12. Тарушкин А.Б. Институциональная экономика: учебное пособие / А.Б. Тарушкин. — СПб.: Питер, 2004. — 368 с.
13. March J., Olsen J. Elaborating the "New Institutionalism" // The Oxford Handbook of Political Institutions. — Oxford: Oxford University Press, 2008.
14. Mitchell W.C. Business Cycles. — University of California Press, 1913.
15. Galbraith J.K. The New Industrial State. — Boston, 1967.
16. Peters B., Pierre J. Institutions and time: Problems of conceptualization and explanation // Journal of Public Administration Research and Theory. — Oct 1998. — Vol. 8, №4. — P. 568—574.
17. Searing D. D. Roles, Rules, and Rationality in the New Institutionalism // The American Political Science Review. — Dec. 1991. — Vol. 85, № 4. — P. 12—45.

References:

1. B'iukenen, Dzh.M. and Mashrejev, R.A. (2004), *Suspil'ni finansy i suspil'nyj vybir: Dva protylezhnykh bachennia derzhavy* [Public finance and public choice: Two opposing visions State], Akademiia, Kyiv, Ukraine.
2. Veblen, T. (1984), *Teoriia prazdnogo klassa* [The Theory of the Leisure Class], Prohress, Moscow, Russia.
3. Dan'ko, M. T. (2007), "Theoretical aspects of the definition of transaction costs", *Ekonomichna teoriia*, vol. 1, pp. 36—46.
4. Alymov, O. M. Danylenko, A.I. and Trehobchuk, V.M. (2005), *Ekonomichnyj rozvytok Ukrainy: instytutsional'ne ta resursne zabezpechennia* [The economic development of Ukraine, institutional and resource support], *Ob'iednanyj in-t ekonomiky NAN Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), *The Law of Ukraine "About investment activity"*, available at: <http://uazakon.ru/ukr/ukr-zakon-ob-investitsionnoy-deyatelnosti.html> (Accessed 12 September 2016).
6. Kokurin, D.I. (2001), *Innovacionnaja dejatel'nost'* [Innovation activity], Jekzamen, Moscow, Russia.
7. Kryvak, A.P. (2010), "Institutional aspects of definition and implementation of sectoral priorities in national economy", *Efektivna ekonomika*, [Online], available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=162> (Accessed 12 September 2016).
8. Mantsurov, I.H. (2011), *Instytutsijne planuvannia v systemi derzhavnogo rehuliuвання ekonomiky* [Institutional planning system of state regulation of the economy], NDEI, Kyiv, Ukraine.
9. Nonaka, I. and Takeuchi, H. (2003), *Kompanija — sozdatel' znanija. Zarozhdenie i razvitie innovacij v japonskih firmah* [The company — the creator of knowledge. Origin and development of innovations at Japanese firms], ZAO "Olimp — Biznes", Moscow, Russia.
10. Nort, D. (1993), "Institutions and Economic Growth: A Historical Introduction", *THESIS*, vol. 2, pp. 69—90.
11. Nort, D. (2000), *Instytutsii, instytutsijna zmiana ta funkcionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and the economy], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.
12. Tarushkin, A.B. (2004), *Instytucional'naja jekonomika* [Institutional economy], SPb.: Piter, Saint Petersburg, Russia.
13. March, J. and Olsen, J. (2008), *Elaborating the "New Institutionalism"*, Oxford University Press, Oxford, UK.
14. Mitchell, W.C. (1913), *Business Cycles*, University of California Press, California, USA.
15. Galbraith, J.K. (1967), *The New Industrial State*, Boston, USA.
16. Peters, B. and Pierre, J. (1998), "Institutions and time: Problems of conceptualization and explanation", *Journal of Public Administration Research and Theory*, vol. 8, pp. 568—574.
17. Searing, D.D. (1991), "Roles, Rules, and Rationality in the New Institutionalism" *The American Political Science Review*, vol. 85, pp. 12—45.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016 р.